

Pozitivní a negativní momenty vývoje transparentnosti Národního plánu obnovy za stovky miliard

12.5.2023 - | Transparency International ČR

Národní plán obnovy expanduje. Už původní rozměry tohoto evropského nástroje pro posílení odolnosti společnosti a obnovu hospodářství v evropských státech byly úctyhodné. Do Česka z EU mělo přitéct na 179 miliard korun.

Ruský útok na Ukrajinu, inflace, zpomalení ekonomiky a další faktory však podnítily navyšování tohoto rozpočtu jednak formou vyššího příspěvku EK, jednak formou uvolnění nízkourokových půjček pro členské státy. Ruku v ruce s nárůstem financí alokovaných do NPO probíhaly na přelomu let 2022/23 revize obsahu a rozšiřování programových rámců, tedy projektových oblastí a projektů, které se z peněz navázaných právě na tento plán, mají zaplatit.

Bezprostředně plánované kroky pro jednání s Komisí: mlhavé

Revidovaný NPO doplněný o projekty z navýšení a z programu REPowerEU měl být Evropské komisi předán do konce dubna 2023, ale nestalo se tak.

Podle informací Ministerstva průmyslu a obchodu bude ale možné, aby upravený Národní plán obnovy, včetně definitivní alokace pro půjčku, projednala vláda Petra Fialy (ODS) v květnu 2023, a EK ho schválila v červnu. To by především znamenalo včasné plnění nových cílů NPO a také plateb z EU směrem do České republiky.

„Na zveřejnění finální verze návrhu si budeme muset počkat buď do momentu, kdy půjde na vládu, nebo dokonce až do momentu, kdy bude předložen Evropské komisi,“ vysvětluje Ondřej Cakl, který se v TI zabývá uhlíkovou korupcí a vede advokační jednání za zprůhlednění Národního plánu obnovy.

„Je to nešťastné, neboť podpoře nebo naopak kritice řady projektů, které se mají nebo mohou financovat z NPO, se věnuje řada organizací, jež obhajují veřejný zájem. Bez aktuálních informací o tom, co vůbec ministerstva na seznamy projektů NPO dávají nebo z nich odebírají, je jejich práce skoro nemožná,“ dodává.

Jako příklad připomeňme kauzu sporného ekologického dopadu horkovodu z jaderné elektrárny Dukovany do Brna, jehož příprava měla být v extendované verzi z NPO financována.

V posledních pracovních materiálech, které má TI k dispozici, však nefiguruje, aniž by vláda opustila plán na výstavbu. Není tedy možné vyloučit, že ve finální verzi se tento projekt do Národního plánu obnovy opět dostane.

Sto největších příjemců

Na základě požadavku Evropské komise je nově zveřejňován Seznam sta největších příjemců peněz z NPO na jeho oficiálních stránkách.

„Příjemců peněz z Národního plánu obnovy jsou už nyní celkově tisíce, ale přesto je

zveřejnění alespoň stovky těch subjektů, které už dostaly největší agregované částky, nápomocné. Umožňuje rychlou orientaci nejen v tom, kam miliardy v NPO putují, ale také napovídá o aktuálním stavu implementace,” objasňuje Ondřej Cakl.

Seznam se vytváří na základě vydaných rozhodnutí o poskytnutí dotace. K těm na ministerstvech vede dlouhá cesta příprav, výzev, výběrových řízení a následné udělení grantů.

Ve chvíli podpisu rozhodnutí je tedy jasné, že daný projekt se právě spouští a kolik bude stát jeho realizace. Rozhodnutí se tak stávají vhodným „markerem“ pro sledování útrat z NPO. Z toho důvodu se také seznam musí aktualizovat každého půl roku.

Založení Podvýboru pro transparentnost a občanskou participaci

Druhým krokem ve směru zprůhledňování Národního plánu obnovy je zřízení Podvýboru pro transparentnost a participaci občanské společnosti na platformě Výboru NPO.

Za tímto technicistním popisem se skrývá, že v rámci velmi široké poradní platformy, v níž zasedají jak ministerstva řešící tento plán, tak i zástupci profesních a oborových organizací, samospráv, akademie a v neposlední řadě také nevládních organizací, a to od ekologických přes sociální a kulturní až po ty watchdogové, kterou Výbor NPO je, bude nyní dedikovaný orgán pro zajištění přenosu informací mezi komplikovanými a nepřehlednými institucionálními strukturami zapojenými do realizace NPO a vnějším světem.

TI bude členskou organizací podvýboru, o jeho další agendě budeme informovat. V případě zájmu o vývoj NPO se na nás neváhejte obrátit.

<https://www.transparency.cz/pozitivni-a-negativni-momenty-vyvoje-transparentnosti-narodniho-planu-obnovy-za-stovky-miliard>